Derleme

İDİL

MERZİFON CÖNKÜ

Metin HAKVERDİOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, metin.hakverdioglu@amasya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9674-3292

Hakverdioğlu, Metin. "Merzifon Cönkü" idil, 57 (2019 Mayıs): s. 543-558. doi: 10.7816/idil-08-57-02

Öz

Amasya'nın en büyük ilçesi olan Merzifon yüzyıllar boyunca önemli bir kültür merkezi olmuştur. Bu merkez, edebî hayatımızın şekillenmesinde oldukça önemli bir yer işgal etmiş ve pek çok şaire ve şiir sanatını sevene yurt olmuştur. Merzifon'un Amasya'dan farkı bir kasaba olması ve halk ile divan şiirini bir arada yoğurabilecek bir konuma sahip olmasıdır. Çorum, Kastamonu, Sinop, Samsun gibi merkezlerin yolu üzerinde büyük bir yerleşim yeri olmak onu bu konuma getirmiştir. Kasaba, âdeta halk şairlerinin güzergahında bir dinlenme, soluklanma hanı görevi yapmıştır. Özellikle on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılda yaşayan şairlerin bu çevrede uğramak zorunda kaldıkları bir menzil olması, Merzifon'u şairlerin ve şiir severlerin merkezi haline getirmiştir. Dertli, Emrah, Nûrî, Aşık Ömer gibi önemli isimler Eyüp Sabrî gibi Merzifonlu şairlerin davetine icabet etmiş, merkezin sanat hayatına renk katmışlardır. Elimizde bulunan ve Merzifon Cönkü adını verdiğimiz el yazması eser işte bu ortamın doğurduğu nadide bir kaynaktır. Kendi kütüphanemize Merzifon'dan dahil ettiğimiz bu eserin en ilginç yönü, halk ve divan şiirlerini eşit olarak kaydetmesidir. İçerisinde Bâkî gibi büyük divan şairinden şiir olduğu gibi, halk şairlerinin aruzla yazılmış onlarca şiiri de vardır. Diğer taraftan, maniden koşmaya onlarca hece şiiri de bu cönkte bir araya getirilmiştir. Toplamda otuz iki şairden 161 şiir ihtiva eden cönk, Tokatlı Nûrî'nin şiirlerine ağırlık vermiştir. Şiirler, hece ile yazılmış koşma ve mani; aruzla yazılmış divan, sema'î, kalenderî, satranç, gazel, güfte gibi nazım şekillerindedir. Cönkte, toplam 98 aruz şiirine karşılık, 63 hece şiiri mevcuttur. Çalışmamızda, Merzifon Cönkünün özelliklerini ve içerdiği şiirlerin ilk nazım birimlerini sunmayı amaçlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Merzifon Cönkü, divan şiiri, halk şiiri, cönk, hece ölçüsü, aruz ölçüsü

Makale Bilgisi
Geliş: 27 Şubat 2019 *Düzeltme: 1 Mart 2019* *Kabul: 4 Mart 2019*

© 2019 idil.. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Türk edebiyatı bin yılı aşkındır iki temel kaynaktan doğmaktadır: halk şiiri ve divan şiiri. Bu iki kaynak karşılaştıkları günden beri birbirini etkilemiş ve yeni edebî ürünler ortaya koymakta birbirine yardımcı olmuştur. Bazen divan şairleri türküler yazarak veya maniden ilham alıp tuyuğ gibi nazım şekilleri üreterek halk şiirine yaklaşmış; bazen halk şairi sema'i, divan, kalenderi, satranç gibi aruzun belli kalıbı ile yazılan şiirlere meylederek divan şiirine gönül vermiştir. Bu iki şiir akımını birbirini küçümseyen şiir dalları olarak gösterenlerin aksine, bu akımların ortak yönleri yüzyıllar geçtikçe artmış ve on sekiz, on dokuzuncu yüzyıllarda en yakın ve ortak şiir dünyası ortaya konmuştur. Cönklere ve mecmualara giren şiirler artık hece veya aruz diye ayrılmamış, divan şairinden de halk şairinden de örnekler kaydedilmiştir. Özellikle Anadolu'nun edebî muhiti canlı olan yerlerde bu birliktelik en üst seviyeye çıkmıştır.

Amasya ve yöresi cönkler yönünden zengin bir muhit olarak bilinir. Bu cönklerden birini Prof. Dr. Şahin Köktürk (2007), Cönklerden Bir Cönk Amasya Cönkü adıyla yayımlamıştır. Bu eserde Âşık Kerem'in Kerem ile Aslı hikâyesi yanında Ahmedî, Âşık Boran, Âşık Ömer, Derviş Dede, Gevherî, Karacaoğlan, Kul Mustafa, Nazîfî, Sırrî gibi şairlerden şiirler bulunmaktadır.

Merzifon, edebî muhiti ve edebiyatçıları misafir etmesi ile meşhur Anadolu kasabalarından birisidir. Bu merkezde her dönem şair ve şiir baş tacı edilmiş, beğenilen şiirler kayıt altına alınmıştır. Elimizde bulunan Merzifon Cönkü adını verdiğimiz eser de bu hassasiyetin bir örneğidir.

Merzifon Cönkü, esası itibarıyla divan ve halk şiiri kardeşliğinin gözle görülen bir numunesidir. İçindeki şiirlerin yarısının aruzla, yarısının da heceyle yazılmış olması; divan ve halk şairlerini bir arada sunması hasebiyle bu adlandırmayı hak etmektedir. Aşağıda sebeplerini açıklayacağımız gibi bu eser münbit bir muhitin ürünüdür. Bu muhit, kendi şiir dünyası yanında etraftan davet edilen şairlerle zenginleşmiş ve güzel eserler ortaya koymuştur. Geleneğin emrettiği şekilde bu meclislerin verimi olan şiirler de cönklerde kayda geçirilmiştir.

Ele aldığımız ve şahsî kütüphanemizde olan bu cönk, tanınan şairlerin bilinen şiirlerini kaydetmesi yanında, adı henüz duyulmamış şairlere ve onların şiirlerine de yer vermektedir. Yine de bu cönkü orijinal kılan en temel vasfı, divan ve halk şiirini kardeş kılması ve aruz ile hece şiirlerini eşitlemesidir, diyebiliriz.

Cönkler ve mecmualar tam olarak incelenmeden tam bir Türk edebiyatı tarihi yazılamaz diyen Prof. Dr. M. Fatih Köksal (2016:169)'ın MESTAP adlı Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi tanıtım yazısında, bizim elimizdeki cönkle de bire bir örtüşen şu bilgilere yer verilmektedir: "Şiir mecmualarında pek çok şairin (bazılarında sadece birkaç şairin) türlü nazım şekillerindeki şiirleri -genellikle- bir sıra, esas gözetilmeden bir araya getirilmiştir. En büyük etken derleyicinin "zevk"idir. Şairler değişik yüzyıllardan, farklı mezhep ve meşreplerden; şiirler değişik nazım şekillerinden, muhtelif uzunluklarda hatta Türkçenin yanı sıra Farsça veya Arapça olabilir. Kimi şiir mecmualarını derleyicilerinin kendileri de şairdir ve mecmuaya kendi şiirlerinden örnekler de alırlar. Mecmuaların çoğu bizzat derleyicisinin kaleminden çıkmışken, yani müretttip (derleyici) aynı zamanda müstensihken kimi mecmuaların müstensah nüsha olduğu fark edilir. Sipariş üzerine istinsah edilmiş ya da doğrudan müstensihin kendisi beğendiği bir şiir mecmuasını çoğaltmış olabilir" (Köksal, 2019: 2).

Bizim ele aldığımız cönk de Merzifon'da yaşamış olan bir şairin zevkine uygun olarak topladığı şiirlerden oluşmaktadır. Ancak bu zevke devrin diğer şairi ve Merzifon'un ileri gelenlerinden olan Eyüp Sabrî'nin de büyük etkisi olmuştur. Biliyoruz ki Merzifon'un edebî hayatına büyük şairleri- Tokatlı Nûrî gibi- davet eden kişi olarak bu isim öne çıkar. Prof. Dr. Orhan Bilgin (1992)'in bu şair hakkında yaptığı çalışmada verdi bilgilerden de bunu teyit edebilmekteyiz. Yine Köksal'ın dediği gibi elimizdeki cönk belli bir sıra gözetilmeden tasnif edilmiştir. Cönkü düzenleyenin divan şiirine ve aruza daha fazla meyli olduğunu buradaki seçimlerinden anlayabiliyoruz.

Cönk ve mecmuaların tasnifinde ve kataloglanmasında izlenecek yöntemlere örneklik teşkil

eden Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu (Köksal, 2018) benzeri çalışmaların çoğalması hem MESTAP gibi projelerde daha hızlı sonuç alınmasına hem de şahsî kütüphanelerde gizli kalan nüshalara erişimde fayda sağlayacaktır.

Meltem Yılmaz, bu çalışmaların yetersizliğinden bahsederek şu eksikliklere işaret etmektedir: "Fakat cönkler üzerinde henüz sistematik bir çalışma yapılmamış ve cönkler âdeta kendi kaderine terk edilmiştir. Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan yazmalar.gov.tr adresinde kayıtlı bulunan 571 adet cöngün mevcudiyeti bile üniversitelerimizde yapılan yirmi civarındaki lisansüstü tez çalışması ve yine çok sınırlı sayıdaki diğer akademik çalışmaların nicelik olarak ne kadar yetersiz olduğunu açıklamaya yeter." (Yılmaz, 2016: 167)

Bu çalışma ile bir cönkün daha akademik çalışmaya konu olması amaçlanmıştır.

Cönkün Genel Özellikleri

"Başta halk şairlerinin şiiri olmak üzere çeşitli folklorik bilgilerin kaydedildiği ve uzunlamasına açılan, sırtı dar, ensiz, deri kaplı deftere cönk denilir. Benzerliğinden ve şeklinden dolayı bu defterlere sığırdili yahut danadili de denilmiştir. Bazı kayıtlarda cönk yerine beyaz-ı büzürg ifadesi kullanılmıştır. Aydınlar da bu defterlere sefine-kâri demişlerdir." (Kaya, 2019:1)

Merzifon Cönkü adını verdiğimiz eserin dış özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Benzerliği ve şekli dolayısıyla dana dili-sığır dili denilen şekle sahiptir. 10,5x25 ebatlarındadır. Derleyeni belli değildir. İstinsah tarihi kadedilmemiştir.

2. Siyah mürekkeple yazılmış, okunaklı bir yazıya sahiptir. Yazı ta'liktir.

3. İlk sayfası ve sonlarda birkaç sayfası eksiktir.

4. Cilt cilt oluşturulan eserin ciltleri kalın bir iple bağlanmıştır.

5. Esere sayfa sayısı verilmiştir. 112 sayfadır. Ancak bazı sayfalar kayıptır bazı sayfalar ise tekrarlanmıştır.

6. Cönkün kağıdı aharlıdır ve gayet sağlıklıdır. Filigranlı değil, sarı renkte kaba kağıttır.

7. Cönkün, genel durumuna ve öne çıkan şairlerin seçimine bakıldığında yaklaşık yüz yıllık olduğu tahmin edilebilir.

Cönkün içeriğinden de kısaca şöyle bahsedebiliriz:

1. Cönkte divan, semai, kalenderi, gazel, güfte, düstur, müfred ve satranç olmak üzere sekiz ayrı nazım şeklinde aruz ile yazılmış şiir mevcuttur.

2. Cönkteki 161 şiirin 98'i aruzla yazılmıştır.

3. Aruzla yazılan şiirlerin şairleri genelde halk şairleridir; ancak Bâkî gibi divan şairi olarak ünlenmiş şahıslardan da şiirler alınmıştır.

4. Cönkte 63 şiir hece ile yazılmıştır. Bunların çoğunluğu koşmadır. Ayrıca mani ve zencirî gibi örnekler de görülmektedir.

5. Cönkte toplam 32 şairden 161 şiir mevcuttur.

6. Tokatlı Nûrî cönkün en fazla şiiri aktarına şairidir. 36 şiirle en çok yeri o işgal eder. 18 hece, 18 aruz ile yazılmış şiiri mevcuttur.

7. Cönkün imlasının hatasız olması eserin divan şiirine vakıf birisi tarafından kaleme alındığını düşündürmektedir. Bu kişinin Merzifonlu bir şair olduğunu düşündüğümüz Fethî olması muhtemeldir.

8. Diğer şairlerin hece veya aruzla cönke alınan şiirleri ve sayıları şöyledir: Erzurumlu Emrah 3 hece, 8 aruz; Nazîf 1 hece, 9 aruz; Himmetî 1 hece, 2 aruz; Kerem 1 hece; Firâkî 1 hece; Ârif 11 aruz; Yesârî 1 hece, 3 aruz; Dertli 6 hece, 1 aruz; Şem'î 1 aruz; Gevherî 2 hece; Âşık Ömer 1 hece, 9 aruz; Hayrî 1 aruz; Visâlî 1 aruz, 1 hece; Zihnî 1 hece; Sürûrî 1 hece; Serbesî 1 aruz; Berkî(?) 1 aruz; Mısrî 1 aruz; Zahmî 1 aruz; Rızâ 1 aruz; Sabrî 8 aruz; Bâkî 3 aruz; Aşık Deli 1 hece; Feyzî 1 aruz; Bezmî 1 hece, 1 aruz; Gedâyî 2 hece; Fethî 5 hece Mahsunî 1 hece; Âşık Mustafa 1 hece; Cezbî 1 hece; Zahmî.

Cönke Merzifon Cönkü, adını vermemizin sebeplerini de şöyle izah edebiliriz:

Cönkü elde ettiğimiz sahafın ifadesi ile bu eser Merzifon'dan elde edilmiştir. Cönkün içindeki şiirlerden ikisinde Fethî adlı şair-ki bu şairin cönkü tertip ettiğini tahmin ediyoruz- Merzifonlu güzel "Gülfadik"ten bahsetmektedir.

'Arż-ı ḥâlim yâre bir bir söylesem (Cönk, 112)

Bülbül gibi artar zârım Gülfadik

'Aşḳıň deryâsını ben de boylasam

Ḥaşre dek söyünmez nârım Gülfadik

Zeytun gözleriňe ḳurbân olayım (Cönk, 115)

Şehr-i Merzifonda civân Gülfadik

Maḥv u helâkiňe dermân olayım

'Âşıḳ oldum saňa inan Gülfadik

Cönke Merzifon Cönkü adını vermemizin bir sebebi de Merzifonlu ünlü bir aile olan Taşan sülalesinin yetiştirdiği Eyüp Sabrî'nin şiirlerine özel bir gazâliyât bölümü ayırıp bu şairi ön plana çıkarmasıdır. Orhan Bilgin'in bu şair hakkında yaptığı çalışmada belirttiği gibi bu şair, Merzifon'da yaşamış; genç yaşta ölmesine rağmen pek çok şair ile dost olmuş ve özellikle Tokatlı Nûrî'yi bu merkezde misafir etmiştir. "Tokatlı meşhur halk şairi Nûrî'yi sık sık Merzifon'a davet edip kendisiyle sohbet ve muşâ'arede bulunduğu bilinen Sabrî…" (Bilgin, 1992: 7)

Yukarıdaki sebeplerden, bu eserin, Eyüp Sabrî'nin edebî çevresinde bulunan Merzifonlu bir şair-ki bu Fethî olma ihtimali yüksektir- tarafından Merzifon'da tertip edildiği kanaati bizde hasıl olmuştur.

Cönke ad olarak koyduğumuz, "Merzifon Cönkü Bağlamında Hece-Aruz Kardeşliği" ibaresi ise, cönkte aruz ve hece ile neredeyse eşit sayıda şiire yer verilmesinden dolayıdır. Divan şairi Bâkî yanında, halk şairi olup aruzla yazan şairlerin şiirlerinden bol bol örnek vermesi, eserin bu yönünü ispatlamaktadır. Cönkte 98 aruz ölçüsü ile yazılan şiire karşılık 63 hece ile yazılmış şiir vardır. Hece olarak 56 koşma, 6 mani, 1 zencirî bulunan yazmada; aruzla, 26 divânî, 25 gazel, 14 sema'î, 13 kalenderi, 7 güfte, 1 santrancî, 11 müfred, 1 düstûr bulunmaktadır.

Prof. Dr. Cemal Kurnaz (1997)'ın ısrarla üzerinde durduğu halk ve divan edebiyatı yakınlığı bu cönkle adeta gözle görünür bir hal almıştır.

Cönkte, adı herkes tarafından bilinen şairler yanında ismi hiç duyulmamış şairler de mevcuttur. Tokatlı Nûrî gibi meşhurlardan, Fethî, Serbesî gibi adı duyulmamış mahalli şairlere kadar pek çok şair bu cönkte yer almıştır. Ayrıca mahlas kısmı eksik olduğu için şairi tespit edilemeyen 6 şiir de mevcuttur.

Cönkte çözülmeyi bekleyen noktalardan birisi de, Filip şeklinde okuduğumuz bir şairin bulunmasıdır.

Ḥayâliňi bilen çoḳdur sırıňa olmasun âgâh (Cönk 100)

Görenler meṭḥiň eylesün ḳaşı siyâh gözi siyâh

Ḳuşatmış edirafıňa yeňi yıldız cemâl-i mâh

Bu bî-çâre Filib ḥüsnüň görüp didi maâşallah

Dudu dillim ince bellim ḳorḳaram ayrıluň benden

(بلف), şairin ismi eski yazı ile böyle yazılmıştır. Biz, Filib olarak okuduk; emin olmadığımız için isimsiz şiirler bölümüne kaydettik. Bu semâ'î-i müseddesde muhtemelen gayri-müslim şivesi dolayısıyla kapalı, açık hece farkı da doğurmuştur; bu da kalıp uyumsuzluklarını doğurmuştur. Merzifon'un gayri-müslim tebaanın yoğun yaşadığı bir yer olması, bu isimlendirmemizi doğrulayabilir diye düşünmekteyiz. Ayrıca Eyüp Sabrî'nin divançesinde "Ohannes" redifli bir şiir yazması da bizim bu fikrimizi desteklemektedir. (Bilgin, 1992: 44)

Bu şairlerin ve şiirlerin üzerine yapılan çalışma olup olmadığını tespit etmek ayrı bir çalışma konusu olduğu için biz, birkaç şairin şiirlerinin hangi kaynakta bulunduğunu dipnot olarak göstermekle yetindik.

Cönkte Bulunan Şairler ve Şiirleri (İlk Nazım Birimleri)

Erzurumlu Emrah'ın hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (3 adet)

Koşma:

Ṭâ ṭıfıldan berü ey gül-i ra'nâ (Cönk,38)

Bülbülüm gülşeni gözler gözlerim
Dünya güzel olsa baḳmazam aṣlâ
Sevdigim cinânı gözler gözlerim
Koşma:
Sitem-kâr yâr ile ben geçinemem (Cönk, 52-53)
Felek başḳa ḳuluň çıraḳ edindi
Ya bir hû çek oda yansun ben gibi
Ya sevdâsın başdan ıraḳ edindi
Koşma:
Göňül sevdi ammâ ḫublar ḫuyunı (Cönk, 88)
Cevr ü cefâsına liyâḳat mı var
Ol şâh-ı ḫûbâna vaṣf-ı ḥâlimi
Dilden ‘arẑ itmeye cesâret mi var
Erzurumlu Emrah’ın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (8 adet)
Divânî:
Mey degil meyḫâneye varmaḳ merâḳımdır benim (Cönk, 2)
Meclis-i mestâneyi görmek merâḳımdır benim
Sema’î:
Nigârâ sûz-ı ‘aşḳıňla derûnum oda yanmışdır (Cönk, 5)
Ḳalupdır bu şirin cânım ḳafesde o da yanmışdır
Kalenderî:
Yâ Rab beni ol gözleri mestâne ḳavuşdur (Cönk, 40)
Bîmâr-i tenim luṭf idicek ol câna ḳavuşdur
Gazel:
Ey ṣabâ var söyle derdim yâre Allah ‘aşḳına (Cönk, 27)
Nâme-i zârım yetir gülzâre Allah ‘aşḳına
Gazel:
Ey muḳaddes ḳudret ıssı ḫâlıḳu’l-eşyâ hu dost (Cönk, 98)
K’anı nûrdan kâ’inâtı var iden Mevlâ hu dost
Dîvân:
Bir perî peyker melek sîmâ güzellerden güzel (Cönk, 98)
Ḥüsn-i a‘lâ ḳâmeti bâlâ güzellerden güzel
Kalenderî:
Sevdim yine bir ḥûb-ı dilârâ pek iler mi (Cönk, 106)
Elbetde göňül vaṣlını ister de dilerdi
Kalenderî:
İtdi beni bir yâr-i perî şân iki yüzden (Cönk, 107)
Kâkülleriň itdigi perîşân iki yüzden
Tokatlı Nûrî’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (18 adet)
Koşma:
Nerde ḳaldı seniň ahd ü emânıň (Cönk, 4)
Cân verince cevr oduyla yaḳan yâr
Yine îmâ eder ḳaşıň kemânıň
Kirpikleriň can evime çaḳan yâr
Koşma:
Başıň içün olsun seḥer yelleri (Cönk, 4)
Bir ḫaber ver dâr-ı yâre gidersen
Baḳ beni aňar mı şirin dilleri
O kâkül-i müşki-bâre gidersen
Koşma:
Felek ṣayısuz odlara yandım (Cönk, 5)
Pervâneniň olsun nâr şimden gerü
Ben âb-ı viṣâle ḳandım boyandım
Baňa bu dert yeter kâr şimden gerü
Koşma:
Baňa ḳan yutturur ṣaḥbâ-yı hicrân (Cönk, 9)
Bilmem bu ḫasretlik gider mi böyle
Ben mi tedbîrimde eyledim noḳṣan
Yoḳsa tecelli-i ḳader mi böyle
Koşma:
Bülbül olub düşdüm ḳazâ-yı aşḳa (Cönk, 10)

Bir nev-nihal gül fidânıñ ucundan
Ṣaldım ser ü cânı belâ-yı aşḳa
Melek-meşreb bir civânıñ ucundan
Koşma:
Ey ḫublarıñ şâhı serv-i bülendim (Cönk, 31)
Nedir bu sendeki divâne gözler
Ey lebleri şirin nâzik efendim
Eyledi bendesin şâhâne gözler
Koşma:
Göñül bir yâr sevdi ‘âlem içinde (Cönk, 33)
Görenler o yâre disün mâşallah
Oḳunsun o yârin mâh-ı cemâli
Aḥsenü’l-Ḫâlıḳın tebârekallah
Koşma:
Devrine aldanma sen bu dünyânıñ (Cönk, 34)
Durmaz bir ḳarâra döner bu dünyâ
…
….
(Son dörtlük)
Nûrî bu menzile eyle bir tedbîr
‘Âḳıbet olusuñ dâmen-i esîr
Çünki bu yerin ki adı oldı sır
Seni de yer vara vara bu dünyâ
Koşma:
Bize hicrân düşmüş kilk-i ezelden (Cönk, 35)
Levḥ üzre ismimiz ḳaralanınca
Yâr serde sevdâyı câme-i ‘aşḳıñ
Gösteririm pâre pârelenince
Koşma:
Zencir-i zülfüñden bî-nevâ göñül (Cönk, 36)
Ne yüz buldı ne ḳurtuldı ne çâre
Bir seniñ yoluñda gülşen-i ‘ömrü
Geçdi ġazellendi ṣoldı ne çâre
Koşma:
Ġarip göñlüm sensiz ârâm eylemez (Cönk, 37)
Ya sen nice iñliyorsuñ bensiz yar
Serv-i ḳaddiñ görüp ḫırâm eylemez
Ḳalem ḳaşı sîm gerdanı beñsiz yar
Koşma:
‘Aceb ben ne didim o şîve-kâre (Cönk, 39)
Yine bugün yüz göz egri ḳaş egri
Yıḳmış fesi çekmiş re’s-i küffârı
Servi nâzım kesmiş zülfi baş egri
Koşma:
Bu sûz-ı ẓulmetden dîvâne göñül (Cönk, 42)
Neyleyim bir kerre âzâd olaydı
Cevriyle yaḳılmış vîrâne göñül
Nâ’il-i vaṣl olup âbâd olaydı
Koşma:
Ben ṭatlı cânımdan bezdim uṣandım (Cönk, 44)
Geçmediñ cefâdan sen daḫa güzel
Sirişk-i la‘limle ḳana boyandım
Bâri bir inṣaf it baḳ bana güzel
Koşma:
‘Ömrüm iḳliminden olduḳ müberrâ (Cönk, 46)
Arada bir derd-i tecellî ḳaldı
Bize böyle diye taḳdîr-i Mevlâ
Anca bu ḫaṭırda tesellî ḳaldı
Koşma:
Sen bugün bir ‘âdil ‘âlî-himemsiñ (Cönk, 53)
Bir avuç ḳanımdan geç efendim geç
Mürüvvet baḥrisin ṣâḥib-keremsiñ
Baḳma noḳṣânından geç efendim geç
Koşma:
Ḫazân ile geçdi gülşen-i bostân (Cönk, 56)
Eyle derdli bülbül zâr ġarîb ġarîb
Ḫarâba yüz ṭutdı bezm-i gülistân
Aġla şimden girü var ġarîb ġarîb

Koşma:

Biz bülbül-i bâġ-ı ‘aşḳ-ı elest (Cönk, 64)

Vech-i bâḳî gülsitânı bekleriz

Şarâb-ı elestden bir nice mestiz

Baḥr-i dilden dil-feşânı bekleriz

Tokatlı Nûrî’nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (18 adet)

Divânî:

Aḳdı zülfüñ kişveri ruḥşâre devrân gösterir (Cönk, 2)

Esb-i nâzuñ ḫalḳa-i devvâre devrân gösterir

Kalenderî:

Derd-i dilim açsam eger âh cânım efendim (Cönk, 6)

Bir derdim olur biñ ḳadar âh cânım efendim

Düstûr:

Yine aldı ġam u efkâr dil-i dâġ-ı tenin (Cönk, 20)

Acımaz mı yüregiñ merḥametiñ yoḳ mu seniñ

Ne revâ ġoncaya cevri hele serv-i semeniñ

Acımaz mı yüregin merḥametiñ yoḳ mu seniñ

Kalenderî:

Ey yâr beni sen âteş-i hicrâna bıraḳma (Cönk, 20)

Yaḳdıñ bu ḳadar bâri yeter cânımı yaḳma

(Ahmet Talat, 1933: 139)

Kalenderî:

Ey mâh-ı felek-câh-ı sipihriñ ceberûtı (Cönk, 21)

Sensiñ bu hümâ-sâye-i mülküñ melekûtı

(Ahmet Talat, 1933: 141)

Dîvân:

Rah-ı aşḳa itdi dil çün iḳtidâ yâ Rabbenâ (Cönk, 22)

Peyk-i tevfîḳiñ ona ḳıl reh-nümâ yâ Rabbenâ

Dîvân:

Güller açdıḳça ruḫ-ı zîbâlarıñ dört beş bölük

(Cönk, 23)

Eksik olmaz bülbül-i şeydâlarıñ dört beş bölük

(Ahmet Talat, 1933: 112)

Semâ‘î:

Sana ey mehliḳâ pek nâz ile bir nâme gönderdim

(Cönk, 23)

Seniñ billûrıña lâyıḳ mülevven câme gönderdim

Kalenderî:

Gel meclise ṣofî hele bir diñle bu sazı (Cönk, 25)

Fehm et ki bu sazıñ nedir Allah niyâzı

Satrancî:

Ey cân-ı ‘âlem her sırra maḥrem ve’y ġonca gül-fem ġâyet güzelsin (Cönk, 26)

Ey cân-ı ‘âlem bir ince belsin her sırra maḥremsin bî-bedelsin

Gâyet güzelsin sen bî-bedelsin bir ince belsin tûl-i emelsin

(Ahmet Talat, 1933: 171)

Gazel: (Ahmet Talat, 1933: 119)

Ey ḥekîm-i vaḳt olan gel yanıma Allah içün

(Cönk, 27)

Bir ‘ilaç it derd-i bî-pâyânıma Allah içün

Dîvân:

Nâle ḳıl ey dil bugün ehl-i ṣafânıñ zevki var

(Cönk, 29)

Ḥandeler eyler gülistânı sivânıñ zevki var

Kalenderî:

Bülbül gibi gül ġonca vü şâh-ı emelim yoḳ

(Cönk, 39)

Derd-i dili teskîn idecek bir maḥalim yoḳ

Semâ‘î:

Dem-i eşkim töküp âh pâyına yüz sürdügüm demler

(Cönk, 41)

Dilerdim yâri Ḥaḳdan ol vaḳit aḫşam ḳarîb olsa

Semâ‘î:

Ferâġat eyle gel göñlüm ümîd-i vaṣf-ı dilberden

(Cönk, 41)

Bilürsin ki vefâ gelmez cihân içre güzellerden

Semâ‘î:
Hezâra âhı ġayri ol gül-i ḫandânı çoḳ görmez
(Cönk, 49)
Saḥurlarda varıp kûyundaki efgânı çoḳ görmez
Dîvan:
Seyre çıḳ ey dil temâşâ it ne cândır çifteler
(Cönk, 56)
Dehride hem-tâsı yoḳ nâzik-miyândır çifteler
Semâ‘î-yi Müseddes:
Olupdur ẕât-ı pâkiñ Ḥaḳ ḥabîb-i Muṣṭafâ cânâ
(Cönk, 95)
Ẓuhûruñ raḥmetullah-ı sebil ḳıldı Ḫüdâ cânâ
Cemâl-i Pertev-i nûruñla doldı mâ-sivâ cânâ
Münevverdir yüzüñden ser-be-ser ‘arż u semâ cânâ
İki ‘âlem bulupdur âb-ı rûyuñdan nümâ cânâ
Ki seniñ cümleniñ sulṭânı faḫr-i enbiyâ cânâ
Nazîf’in hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
İflaḥ olmam ben bu dertden ölürüm (Cönk, 3)
Derdime bir çare bul ḳara gözlüm
Ḳorḳarım ki ġurbet elde ḳalırım
Yine görünmedi yol ḳara gözlüm
Nazîf’in haruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (9 adet)
Gazel:
Virseler alma saña bir aḳçeye dünyâyı hep (Cönk,66)
Köhn olur her dem giyerseñ aṭlas-ı dîbâyı hep
Gazel:
Dâr-ı miḥnetde ferâḥ-yâb olması aġreb ‘acîb
(Cönk, 67)
Fısḳ ile firdevse nâ’il olması aġreb ‘acîb
Gazel:
Bu fenâ ‘âlemde âyâ bilmedim bilmem ne var
(Cönk, 68)
Cân virüp ‘arzuya dâ’im bilmedim bilmem ne var
Gazel:
Her ne geldi yâ gelür aḥvâlini Allâh bilür (Cönk, 68)
‘Abdiniñ her ḳıldığın ef‘âlini Allâh bilür
Gazel:
Ḫâne-i ḳalbi demâdem ḳul yıḳar Allâh yapar
(Cönk, 69)
Dest-i ḳudretle binâyı ḳul yıḳar Allâh yapar
Gazel:
Şem‘a-yı nûr-ı hidâyet dâ’imâ par par yanar
(Cönk, 70)
Şemşir-i şân-ı şeri‘at dâ’imâ par par yanar
Gazel:
Bir iki gün ẕevḳ içün ‘uḳbâyı taḥrîb eyleyüp
(Cönk, 71)
Ol ‘adûnuñ teşviḳiyle râh-ı şeyṭân istemem
Gazel:
Bilmez evṣâfıñ seniñ râhıñda ḳurbân olmayan
(Cönk, 72)
‘İzzetiñ fehm eylemez ‘aşḳıñla nâlân olmayan
Gazel:
Nâ’il olmaz feyż-i Ḥaḳḳa dilde ‘irfân olmadan
(Cönk, 73)
Gül açılmaz tâġi ḳalpde tâ ki bârân olmadan
Himmetî’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
Ġarib bülbül gibi artmaḳda zârım (Cönk, 50)
Ḳonca gül-ruḥsârım nerdedir şimdi
Giceler ḳan döker çeşm-i giryânım
Nazlı şive-kârım nerdedir şimdi
Himmetî’nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (2 adet)
Dîvân:
Dehr içinde bir perî ṣûret ki gördüm nâzenîn
(Cönk, 8)
Bârekallah ḥüsnüne ḳıldım besendi âferîn

Semâ'î:
Çekilmiş ḳudreti Ḥaḳdan cemâliñ şevḳi bir perde
(Cönk, 94)
'Aceb hem-tâ olur mı ḥüsniñe bir ġayri dilberde
Fedâ cân eylerim elbet yolunda sen gibi merde
Neler var pek naẓar ḳıl 'âşıḳıñ esrârına ebrde
Değil bir kimsede meylim faḳat sen şûḥ-ı gül-terde
Bana raḥm eyle sulṭânım perîşân ḥâlimi gör de
Kerem'in hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
'Elâ gözlerine ḳurbân olduġum (Cönk, 106)
Hep seniñ derdiñe yanar aġlarım
Güllere 'arż idem 'arż-ı ḥâlimi
Elleriñ yanında görür aġlarım
Firâkî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Gazel:
Coşdı göñlüm sel gibi çaġlar o yâriñ semtine
(Cönk, 108)
Rûz u şeb muḥabbetim baġlar o yâriñ semtine
Ârif'in aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (11 adet)
Güfte:
Aldı 'aḳlım bir perî ṣûret bugün pek yandım âh
(Cönk, 10)
Mest olup ḳaldım görünce eyledi ḥâlim tebâh
Güfte:
Sa'îd olsun efendim 'abd-i mezîdin sa'îd olsun
(Cönk, 10)
Bu dil şevḳinle ġamdan nâr-ı ḥasretden ba'îd olsun
Dîvân:
Esîr etdi dil-i dîvânesin gîsûların câna (Cönk,11)
Ne ẓâlimdür o çeşm ü ġamze-i cadûların cânâ
Dîvân:
Derd-i ġamdan dehrde bir kere âzâd olmadım
(Cönk, 12)
Günlerim ekdâr ile hep geçdi âbâd olmadım
Güfte:
Küçücüksün diyerek ḳaş-ı kemânım büyüdüñ
(Cönk, 13)
Uzayıp servi gibi tâze fidânım büyüdüñ
Güfte:
'Asker-i İslâma serdâr oldu gitdi dâverim (Cönk, 13)
Çoḳ du'âlar eyleyip gönderdi anı enverim
Güfte:
Bahâr eyyâmı da gülşende feryâd-ı hezâr eyler
(Cönk, 13)
Döker yaşın gözünden rûz u şeb çoḳ âh u zâr eyler
O mesken kendüye güyâ o bâg-ı kâm-dâr eyler
Cigerden âh ider dâ'im ḥisâbın bî-şümâr eyler
Yeşil destâr içinden ġonce bir ḫoş âşikâr eyler
Görünce bülbül-i şeydâ figânı iḫtiyâr eyler
Güfte:
Meclîsde bu şeb ṭûti semendân bana düşdi (Cönk, 15)
Sehmimde şeker ruḥları elvân bana düşdi
Gazel:
İşde geldim yâ İlâhî baş açık dîvânıña (Cönk, 16)
Beni (……) itme el-amân ḥüsrânıña
Güfte:
Ne gün teşrîfiñiz âyâ ne ḫoş geldiñ ṣafâ geldiñ
(Cönk, 17)
Ḳademler başdıñız bu yana ḫoş geldiñ ṣafâ geldiñ
Semâ'î:
Sükür olsun vücûd iḳlîmime Rabbim şifâ verdi
(Cönk, 18)
Yatarken bî-mecâl ḥâlimde yekden bir devâ verdi
Yesârî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
Göster cemâliñi köz gibi yüzüñ (Cönk, 43)
Dilber bu cemâliñ mübtelâsıyuz

Merḥamet kânıdır alur büryâne
Göñüller şâhınıñ âşinâsıyuz
Yesârî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (3 adet)
Semâ'î:
Didim cânâ ser-i zülfüñde dil benddir boşanmaz ya (Cönk, 20)
Dedi kûy-ı dilârâsından 'âşıḳlar uṣanmaz ya
Semâ'î:
Ne bilem dâmen-i yardan kesildi bu elim yâ Rab (Cönk, 48)
Revâ mı âhla zârdan ṣolsa ġonca-yı gülüm yâ Rab
Kalenderî:
Ṭâḳat mı ḳılur bende-i üftâde efendim (Cönk, 86)
'Âşıḳ olalı ben sana dünyâda efendim
Dertli'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (6 adet)
Koşma:
Yâr neden ṭatlanır neden ḫoşlanır (Cönk, 24)
Bilmem bu yâr neniñ mübtelâsıdır
Gâh sögünür gönül gâh ateşlenir
Ne çâre çekmeyem 'aşḳ belâsıdır
Koşma:
Bir yere cem' olmuş birkaç 'âşıḳlar (Cönk, 36)
İnler birbirine meydân iderler
Mest-i elest olmış ḳalb-i ṣâdıḳlar
Muḥabbet sırrını nihân iderler
Koşma:
Ḫaṭırına düşüp ṣorarsa ḥâlim (Cönk, 43)
Kirpikleri siyâh ḳalem ḳaşlı yâr
Zikri fikri çıḳmaz dilimden dâ'im
Anadan gülmedik ġarîb başlı yâr
Koşma:
İlâhî ẓulmete düşürüp yolum (Cönk, 84)
Miḥnet-i dünyâyı bana (mı) virdiñ
Dergâhıñda naṣıl baḫtı kem ḳulum
Cevr ile cefâyı bana (mı) virdiñ
Koşma:
Leyle-i ẓulmetde pervâne diller (Cönk, 85)
Yanar nâr-ı 'aşḳa bir cevâp itmez
Feryâdı bülbülden şerm itdi güller
Meger itdiginden yâr ḥicâp itmez
Dertli'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Gazel: (Müseddes) (Arslan ve Doğan, 2009: 218)
'Arż-ı ḥâlim râya düşdüm çoġ efġân eyledim (Cönk, 102)
Leyli-veş beyt-i hazînde ḫûn-ı giryân eyledim
Câme-i ṣabrım ṭutup çâk-i girâbân eyledim
Ṣoyunup 'abdal olup bu çeşmi gîrân eyledim
Kendimi 'aşḳıñ yolunda şöyle ḳurbân eyledim
Gerden-i mecrûḥımı kesdim ḳızıl ḳan eyledim
Şem'î'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Dîvân:
Esme ey bâd-ı ṣabâ zülf-i dilârâ ṣarṣılur (Cönk, 24)
Deprenirse bir teli rûyunda dünyâ ṣarṣılur
Gevherî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (2 adet)
Zencirî:
Fiġân eylemesün yoḳ yere bülbül (Cönk, 26)
Bülbül-i dal bilir gül ḳıymetini
Ḳıymetini kendi ne bilsin göñül
Göñül veren bilir dil ḳıymetini
Koşma:
Tecrübe eyledim kendimi gördüm (Cönk, 89)
Hercâî sevmeden göñül farımış
Ben kendimi 'âşıḳ onu yâr dirdim
Ne ben 'âşıḳ mışım ne ol yâr imiş
Aşık Ömer (Elçin, 1987)'in hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
Diñle ḥasb-i ḥâlim benim efendim (Cönk,109)

Yerden göge degin senden şikâyet
Yâ helâk iderim kendi kendimi
Yâ sen bu nâzıňdan eyle ferâġat
Aşık Ömer'in aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (9 adet)
Dîvân:
Bir güzeller şâhı gördüm âyet-i ḳadr-âne yüz (Cönk, 28)
(Bir) Naẓar ḳıldım (mâh) yüzüne sûre-i Raḥmâne yüz
Bir iki âyet oḳudum gördüm anıň emrini
'Aşḳ olan hemân bilsün sevdigim civâne yüz
Dîvân:
Ey gönül deryâ-yı 'aşḳa dalmaġa şüpheň mi var (Cönk, 31)
Felegiň tondan tona atmamaga şüphen mi var(?)
Dağıdup gülistan-ı 'ömrüm eserse bâd ecel
Ṣararup ḥazân misâli ṣolmaġa şüpheň mi var
Dîvân:
Acıyın dostlar benim gül yüzlü yârim aldılar (Cönk, 99)
Nice ḳan ağlamayayım çeşm-i siyâhım aldılar
Nice bu ḫûnî ḥarâmî taňrıdan ḥavf eylemez
El urup ḥançer ṭaḳılan ṭoġrı şâhım aldılar
Dîvân:
Ben saňa mübtelâ oldım cemâliň görsem olmaz mı (Cönk, 101)
Yanaġıň gül gül açılmış gülüňi dersem olmaz mı
Gazel:
Yâ İlâhî sen beni insâna muḥtâc eyleme (Cönk, 103)
Olur olmaz nâ-ḥak-ı nâ-dâna muḥtâc eyleme
Ol ḥabîbiň faḫr-i 'âlem Muṣṭafâniň 'aşḳına
Çâresüz ḳılup (da) dûşîmâna muḥtâc eyleme
Dîvân:
Ben saňa göňül vireli bu cihânda gülmedim (Cönk, 110)
Geçdi 'ömrüm miḥnet ile bir ṣafâsın görmedim
Başıma bunca felâket geldi ben uṣlanmadım
Bed du'â bilmem güzel Mevlâya ṣaldım ben seni
Dîvân:
Çün güzelim zülfi dâlım boyuna baḳmaḳ içün (Cönk, 111)
Bu vücudum şehri vîrân ḥâṭırım yıḳmaḳ içün
Âteş-i hicr ile dilber baġrımı yaḳmaḳ içün
Ḳaşlarıň çifte ṭabanca sîneme çaḳmaḳ içün
Dir ki 'Ömer medḥ ideyim ḥublarıň serdârını
Mâh cemâliň görse 'âşıḳ terk ider her varını
Dîvân:
Cân u dilden mâ'il oldum bu ṣaçı Leylâya ben (Cönk, 111)
Dili bülbül ṣaçı sünbül ḳaşları zafrâya ben
Gice gündüz ḥasretiňden ciğerim ḳan aġladı
Bir oňulmaz derde düşdüm uğradım ġavġâya ben
Hayrî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Dîvânî:
Bu reh-i 'aşḳ üzere hem-tâyı bulmaḳdır hüner (Cönk, 29)
Nice ḥikmet içre dür-yektâyı bulmaḳdır hüner
(Bu) cihânda künc-kanâ'at mülkünüň şâhı olup
Semt-i 'âlî devlet-i Dârâyı bulmaḳdır hüner
Visâlî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Dîvân:
Ḳande gitdi ol civânım gül-fidanım görmedim (Cönk, 30)
Vech-i mürşîd-i münevver bedr-i mâhım görmedim
Zihnî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
Kâtip sen yaz ṣabâ sen de kerem ḳıl (Cönk, 35)
Götür 'arẑ-ı ḥâlim yâre tez elden

Nâzikdi efendim nezâketlü yaz

Gönderelim o dildâre tez elden

Sürûrî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Yeter cevr eylediñ ey ruḥ-ı mâhım (Cönk, 45)

Niceler bu ṭarz-ı revişden geçdi

Sana kâr itmedi zerrece âhım

Yeter âhım kûh-ı keşişden geçdi

Serbesî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Dîvân:

Ey perî bülbül gibi efkâre düşdüm gel yetiş (Cönk, 48)

Aḳdı sel gibi hemân 'ummâna düşdüm gel yetiş

Tâ ḳıyâmet ḥaşr olanda aġlaram Yâḳub gibi

Ḥażret-i Yûsuf gibi zindâne düşdüm gel yetiş

Berkî'nin(?) aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Semâ'î:

Göñül bu derd-i 'âlemde zekâvet olmamız yegdir (Cönk, 55)

Merîten 'âli meşrebde leṭâfet olmamız yegdir

Mısrî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

'İlim baḥri vücûd esdâfınıñ dür dânesiyim ben (Cönk, 57)

Ma'ârif kenz-i dil vaṣṣâfınıñ vîrânesiyim ben

Zahmî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel-i Müseddes: (Arslan ve Doğan, 2009:772)

Dilâ tecdîd-i matem ḳıl bugün mah-ı Muḥarremdir (Cönk, 58)

Melâik ins ile cinnî bugün hep ehl-i mâtemdir

Velâyet şâhınıñ yâ hû şehîd olduġu bu demdir

'Adüvv-i ekberim ancaḳ benim bir iki âdemdir

Birisi Şimr-i Zülcevşen birisi İbn-i Mülcemdir

Bulara dâ'imâ la'net dimek mü'mîne elzemdir

Rızâ'nın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

Ṣofîyâ devrâna gel Allâh hû yâ hû diyü (Cönk, 64)

Şevḳ ile meydâne gel Allâh hû yâ hû diye

Sabrî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (8 adet)

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 47)

Yandım o perî peykere ḥayfâ ele geçmez (Cönk, 74)

Eyler se de baḳışları îmâ ele geçmez

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 46)

İncitme beni ey güzelim cevriñi az it (Cönk, 74)

Gâh va'd ü viṣâl eyle bana gâhice naz it

Gazel: (Bilgin, 1992: 23)

Âh kim sevdim diyü ol mâh-rûy-ı enveri (Cönk, 76)

Başıma ol dem nihâd oldı belânıñ efseri

Semâ'î: (Bilgin, 1992: 38)

Severseñ ger dilâ bir dilber-i derdân-ı devrân sev (Cönk, 77)

Melâḥat gülşeninde zîb-nevres verd-i ḫandân sev

Gazel: (Bilgin, 1992: 33)

Her gören ol dilberi taġyîr-i aḥvâl eylemiş (Cönk, 77)

Farṭ-ı ḥayretden zebânın şöyle kim lâl eylemiş

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 29)

Misliñ bulamam ey güzelim dehrde teksin (Cönk, 90)

Sen ṣûret-i âdemde velî ṣûḫ-ı meleksin

Kalenderî: (Bilgin, 1992: 46)

Yâ Rab bu ḳuluñ fevz ü felâḥ semtine varmaz (Cönk, 90)

Girdâb-ı ma'âṣîye düşer kimse çıḳarmaz

Semâ'î: (Bilgin, 1992: 36)

'Aceb bir ben miyim dûçâr olan efġâna bilmem ki (Cönk, 93)

Veyâ 'âlemde rûzî mi bu her insâna bilmem ki

Bâkî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (3 adet)

Gazel: (Küçük, 1994: 268)
Çeşm-i pür-ḫûnum yoluňda eşk-bâr itsem gerek
(Cönk, 78)
Ayaġın tozına gevherler nišâr itsem gerek
Gazel: (Küçük,1994: 260)
Câm la‘liňdir seniň âyîne rûy-ı enveriň (Cönk, 79)
Adı var Câm-ı Cem ü Âyîne-i İskenderiň
Gazel: (Küçük, 1994: 151)
Göňül her naġme kim çeng-i ġamıňda iḫtirâ‘ eyler
(Cönk, 94)
Ḳoyup elden felekde Zühre sazazın istimâ‘ eyler
Aşık Deli’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
Ey aġalar ben bugün pür ayıldım (Cönk, 80)
Ṭaġ başına ṭuman ne güzel uymuş
Şükür olsun ol yaradan Ḫüdâya
Îmân dîn İslâma ne güzel uymuş
Feyzî’nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Gazel:
Dehr içinde mürşid-i dânâyı bulmaḳdır hüner
(Cönk, 81)
Ögrenüp dersin dil-i ma‘nâyı bulmaḳdır hüner
Bezmî’nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Müseddes:
İşitdim dilber-i ra‘nâ bugünlerde kederlenmiş
(Cönk, 82)
Baňa cevr ü cefâ efzûn idüp her dem hünerlenmiş
Seniň destiňden ey dilber eḥaḳ âdem degerlenmiş
Seni görmek içün şâhım raḳîbler hep siperlenmiş
Yanaġıň çevresi dilber siyâh beňler biberlenmiş
Bana emdirmediň ẓâlim beyâż gerdân şekerlenmiş
Bezmî’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)
Koşma:
Kemân ebrûlarıň âhû gözleriň (Cönk, 87)
Mecnûn gibi ḳılar dîvâne meni
‘Âşıḳı mest ider şîrin sözleriň
Rüsvâ-yı ‘aşḳ ider cihâne meni
Gedâyî’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (2 adet)
Koşma:
Sevdâ-yı ‘aşḳıňla ṭolanayım mı (Cönk, 91)
Böyle ḳalb-i maḥzûn dîdeleri yaş
Ateş-i hicriňle çoḳ yanayım mı
Raḥm eyle ḥâlime gel ey baġrı ṭaş
Koşma:
Gülşen-i ‘âlemde ey gül-i ra‘nâ (Cönk, 91)
Nedir çıṭır pıṭır bu sivilcikler
Demez âyetlerin oḳursun ammâ
Lâleler ḳan aġlar âh çeker güller
Fethî’nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (5 adet)
Koşma:
Bir lebleri ra‘nâ geldi yanıma (Cönk, 92)
İtdi ḥâtemini bergüzâr baňa
İnṣaf eyle dilber geriye ḳalma
İtdigin cefâlar yeter kâr baňa
Koşma:
‘Arż-ı ḥâlim yâre bir bir söylesem (Cönk, 112)
Bülbül gibi artar zârım Gülfadik
‘Aşḳıň deryâsını ben de boylasam
Ḥaşre dek söyünmez nârım Gülfadik
Koşma:
Ziynet-i dünyâya meyil mi virem (Cönk, 113)
Aldadır âdemi dünyâ naḳışı
Vefâsızdır (gidip) gülün mi derem
Ḥuẓurında vardır onuň oynaşı
Koşma:
Âteş-i ‘aşḳıyla yanıp aġlarken (Cönk, 114)
Yandı ciger şimdi göz göz oldı gel
Nehr-i Ceyhûn gibi ṭurmaz çaġlarken

Ṭolġa boyum aşup düpdüz oldı gel

Koşma:

Zeytun gözleriñe ḳurbân olayım (Cönk, 115)

Şehr-i Merzifonda civân Gülfadik

Maḥv u helâkiñe dermân olayım

'Âşıḳ oldum saña inan Gülfadik

Mahsûnî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Göreli çeşmiñi ey ḳaşı kemân (Cönk, 97)

Beñzetdim rûyıñı güle sevdiğim

Zerrece göğsünde yoḳ mıdır îmân

'Âşıḳı güldürdün ele sevdiğim

Âşık Mustafa'nın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

Çoḳ zamândır intiẓârım ḳaşı yâyı görmedim (Cönk, 104)

Yerde midir gökde midir ol hümâyı görmedim

Gün gibi bilmem (neden) ġam ḫânesin yüz (biñ) ider

Sîmleri şems ü ḳamerden ḥüsni ayı görmedim

Cezbî'nin hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Koşma:

Kemân ebrûlarıñ âhû gözleriñ (Cönk, 87)

Mecnûn gibi ḳılar dîvâne meni

'Âşıḳı mest ider şîrin sözleriñ

Rüsvâ-yı 'aşḳ ider cihâne meni

Rızâ'nın aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel:

Ṣofiyâ devrâna gel Allâh hû yâ hû diyü (Cönk, 64)

Şevḳ ile meydâne gel Allâh hû yâ hû diye

Zahmî'nin aruz ölçüsü ile yazdığı şiirleri (1 adet)

Gazel-i Müseddes (Arslan ve Doğan, 2009:772)

Dilâ tecdîd-i matem ḳıl bugün mah-ı Muḥarremdir (Cönk, 58)

Melâik ins ile cinnî bugün hep ehl-i mâtemdir

Velâyet şâhınıñ yâ hû şehîd olduġu bu demdir

'Adüvv-i ekberim ancaḳ benim bir iki âdemdir

Birisi Şimr-i zü'l-cevşen birisi İbn-i Mülcemdir

Bulara dâ'imâ la'net dimek mü'mîne elzemdir

Cönkte ayrıca 11 adet müfred, 6 adet mani mevcuttur.

Sonuç

Bu çalışmada, Merzifon Cönkü adını verdiğimiz ve şahsî kütüphânemizde bulunan yazma bir nüshayı tanıtmayı amaçladık. Cönklerin ve mecmuaların yeni şairler ve şiirler keşfetmek için en uygun eserler olduğu ve bu kaynakların tamamı gün yüzüne çıkmadan tam bir Türk edebiyatı tarihi yazılamayacağı bir gerçektir. Bu amaçla 32 şairin hece veya aruzla yazdığı nadide şiirleri içeren bu cönkün transkirp edilip bilim âlemine sunulması önem arz etmekteydi. Bu çalışmada eksik kalan yön, şairlerin tek tek ele alınması ve hakkında hiç çalışma bulunmayanların tespit edilmesidir. Makale boyutunu aşmak endişesi ile bu çalışmada sadece birkaç şair hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Ancak eserin kitap olarak yayınlanması ve detaylı incelenmesi sonucunda bilinmeyen birkaç şair ve sahibini arayan pek çok şiir ortaya çıkacaktır. Çalışmamıza, Merzifon Cönkü Bağlamında Hece-Aruz Kardeşliği adını vermemizin sebeplerini sunduk. Cönkü toplayan şahsın neredeyse aruz ve hece ile yazılan şiirleri eşit tercih etmesi bu kardeşliğin en canlı belirtisidir.

Cönkteki şairlerin şiirlerini, hece ve aruz ölçüsüne göre tasnif edilerek bu ilişki daha sarih bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

Kaynaklar

Arslan, Mehmet, Mehtap Doğan. Kerbelâ Mersiyeleri. Ankara: Grafiker Yayınları, 2009.

Bilgin, Orhan. Merzifonlu İki Şair-Eyüp Sabrî-Hıfzî. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1992.

Çankırılı Ahmet Talat. Tokatlı Nuri, Çankırı Matbaası, 1993.

Elçin, Şükrü. Âşık Ömer. Ankara: Kültür Ba-

kanlığı Yayınları, 1987.

Kaya, Doğan. Kültürümüzde Cönkler ve Sivas Kaynaklı Cönkler, s.1. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/dogan_kaya_conkler_ve_onemi.pdf (E.T.: 23.01.2019)

Köksal, Mehmet Fatih. Yâ Kebîkeç-Mecmualar Arasında. İstanbul: Kesit Yayınları, 2016.

Köksal, Mehmet Fatih. Şiir Mecmuaların Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP),https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm#_ftnref3 (E.T.: 15.02.2019)

Köksal, Mehmet Fatih, Mücahit Kaçar, Mevlüt İlhan. Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu. İstanbul: Kesit, 2018.

Köktürk, Şahin. Cönklerden Bir Cönk Amasya Cönkü. Samsun: e-yayınevi, 2007.

Kurnaz, Cemal. Türküden Gazele Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Bir Deneme. Ankara: Akçağ, 1997.

Küçük, Sabahattin. Baki Divanı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.

Merzifon Cönkü (Cönk), Metin Hakverdioğlu şahsî kütüphanesi.

Yılmaz, Meltem. Cönkler Üzerine Yapılan Çalışmalar, SEDAF (35): 165-196, 2016.

İDİL

MERZIFON'S CONK

Metin HAKVERDİOĞLU

Amasya Üniversty, metin.hakverdioglu@amasya.edu.tr

Hakverdioğlu, Metin. "Merzifon Cönkü" idil, 57 (May 2019): s. 543-558. doi: 10.7816/idil-08-57-02

Abstract

Merzifon, the largest district of Amasya, has been an important cultural center for centuries. This center has a very important place in shaping our literary life and has liked many poets and poetry art lovers. The difference of Merzifon from Amasya is that it is a town and has a position to bring together folk poetry and divan poetry. Çorum, Kastamonu, Sinop, Samsun as a large settlement on the way to such centers has brought it to this position. The town served as a resting, breathing inn on the route of the folk poets. The fact that the poets living in the eighteenth and nineteenth centuries had to stop in this environment made Merzifon the center of poets and poetry lovers. Merzifon 's poets and art lovers did not make any mistakes in hosting the folk poets who came and went, so the attraction of the center increased. The prominent names such as Dertli, Emrah, Nûrî and Aşık Ömer accepted the invitation of Merzifonlu poets like Eyüp Sabrî and added color to the art life of the center. The manuscript that we have called Merzifon Cönkü is a rare artifact created by this environment. The most interesting aspect of this work, which we have included in our library from Merzifon, is that the poems of the people and divan are recorded equally. There are dozens of poems written by folk poets as well as poems from the great divan poet like Bâkî. On the other hand, mani from koşma or dozens of poems have been brought together in this cönk. Of the thirty-two poets, the poet, containing 161 poems, concentrated on the poems of Tokatlı Nûrî. Poems, written in koşma and mani and divan, semai, kalenderi, satranc, gazel, şarkı written in aruz. The book has a total of 98 "aruz" poems and 63 "hece" poems. In this study, we aim to present the properties of the Merzifon Intensity and the first verse units of the poems it contains.

Keywords: Merzifon's Cönk, Classical Turkish Poetry, Folk Poetry, Cönk, Hece Poetry Measure, Aruz Poetry Measure.

Article History:
Arrived: February 27 2019 *Revised: March 1 2019* *Accepted: March 4 2019*

© 2019 İdil. This article is published under a license from Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0.